

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Focea apare în fie care
SĂMBĂȚĂ

Unirea

Insertiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaițe bisericească-politică.**Anul XX.****Blaj, 24 Septembrie 1910.****Numărul 39.****„ASTRA” la DEJ.****(18—19 Septembrie 1910).**

Azi nu mai este Român cult, care să nu înțeleagă marea însemnatate a acestei vechi instituțiuni culturale românești, care mâne-poi-mâne împlinește o jumătate de veac dela înființarea ei.

Fără îndoială, azi nu mai este cărturar român, care n-ar recunoaște, că înființarea acestei instituțiuni a fost o idee epocală, despre a cărei importanță ne convingem zi de zi, tot mai mult, văzând, cum ea varsă lumină în poporul românesc, dela un colț de țară și până la celalalt.

Dela fondarea ei și până azi ea ne arată o continuă dezvoltare, și macarcă în munca sa nu găsim salturi uriașe, totuș ea an de an a făcut câte un pas înainte, apropiindu-se mereu de ținta ce urmărește.

Oricât de modeste ar fi fost marginile în care se desfășură munca ei în trecut, totuș cultura și literatura poporului românesc din această țară totdeauna și-a aflat lăcaș stabil în sânul ei, și sub ari-

pile sale ocrotitoare ele s'au răspândit și s'au vulgarizat la poporul nostru în întreagă întinderea țării.

Ea este cea mai veche și cea mai de frunte societate culturală a noastră, care dela început a împlinit o misiune națională, și continuă până azi, să contribuie la întărirea și solidarizarea elementului românesc de pe teritoriul țării noastre.

Aproape 50 de ani Asociațiunea a împlinit o misiune culturală, căutând a cunoaște, a îndreptă și hrăni sufletul poporului românesc, cu toate mijloacele câte i-au stat la dispoziție, și a țineă trează conștiința națională.

Despre această importanță a Asociațiunii fac mărturie și serbările dela Dej, unde vreme de 28 ani nu se mai văzuse atâta însuflețire, și atâta lume intelectuală românească adunată la un loc.

Românii de pretutindeni din țara noastră veniseră aci, ca să participe la celea mai frumoase serbări culturale românești din această parte a țării noastre. Și par'că această mulțime te făcea, să vezi întruchipată o parte din ideile pro-

fesate de bătrâna noastră instituțiune. În multe se întrupă aci măreața idee de unitate culturală a tuturor Românilor din această țară; se părea, că au dispărut deodată toate deosebirile de vederi și de clase. Chiar și lumea străină din loc venia să admire, în liniște și cu cinste, un moment de atâta înălțare sufletească românească, la care luă parte tot ce aveam mai bun în societatea noastră, dela simpli țărani cu inima neprihănită, până la deputații din casa țării, și dela învățătorii satelor, până la sfetnicii vlădicești, iar în suflet, prin telegrame se alăturară și înșiși arhierii. Românii conștii, din jur și din depărtare, toți veniră la Dej, să sărbătorească împreună pentru cinstea literaturii și culturii poporului românesc.

Primirea comitetului central.

În 17 Sept. cu trenul dela 4 și jumătate a sosit la Dej comitetul central în frunte cu vice-președintele Asociațiunii Andrei Bărseanu. Tot atunci a sosit și secretarul Asociațiunii Octavian C. Tăslăuanu, precum și membrii comitetului central: Partenie Cosma, Ioan F. Negruțiu, Nicolae Ivan, Dr. Liviu

FOIȚĂ.**Cuvântul de deschidere**

ținut de vice-președintele „Asociațiunii” prof. Andreiu Bărseanu.

Doamnelor și domnilor!

Iată-ne întruniți din nou în adunarea generală în numele celei mai mari și celei mai vechi din însoțirile noastre culturale, căutând să ne dăm seamă de lucrările făptuite în cadrele ei timp de un an de zile, cercetând mijloacele, prin care am putea ajunge mai cu înlesnire la îndeplinirea scopurilor ei și îmbărbătându-ne unii pe alții în înțelegerea frățească, la lucrarea pentru întărirea și înaintarea neamului, din care facem parte.

Aproape un an de zile s'a scurs pe albia nesfârșită a vremii, de când ne-am întrunit mai pe urmă în sediul de căpetenie al Asociației noastre, încălziti de raza amintirii primului ei președinte, a nemuritorului arhieru Andrei Șaguna — un an plin de nenorociri

elementare pentru multe părți ale țării, bogat în desamăgiri în multe privințe pentru noi Românii, dar pe care, cu toate acestea nu-l putem însemna cu negru, deoarece, pe lângă toate năcazurile, totuș ne-a adus și unele semne de bucurie, dovedind încă odată adevărul vorbelor bătrânești, că *aurul în foc se lămurește!*

În deosebi, ce privește Asociația noastră anul acum încheiat nu se poate socoti cu totul lipsit de rod. Numărul frumos de prelegeri populare, ținute în diferite părți ale țării sub îngrijirea ei, cele câteva însoțiri economice, înființate la stăruințele ei, conferințele întocmite în centrele noastre mai de frunte, încercările de a deprinde pe cei neștiutori de carte cu scrisul și cu cetitul, expozițiile de industrie casnică, puse la cale în câteva despărțăminte, bibliotecile populare, al căror număr crește în mod destul de îmbucurător, darurile făcute pe sama Muzeului nostru istoric și etnografic, premiile date icicolea cu prilejul expozițiilor și pentru alte scopuri economice și culturale, frecvența tot

mai mare a Școlii civile de fete, întemeiată de Asociația noastră, sânt tot atâtea dovezi că dorul de înaintare este adânc înrădăcinat în sânul poporului nostru și că, cu toate piedecile, ce le întâmpină în calea sa Românul se știe strecură înainte pe drumul nesfârșit al progresului, întocmai ca un râu de munte, care întâlnind stânci năprasnice în calea sa și neputându-le stărnă le încunjură și încet-încet își face drum mai departe.

Indestul năzuințelor noastre de un lung șir de ani nu este altul, decât creierea unei culturi naționale românești, potrivit însușirilor etnice ale poporului nostru și în armonie cu năzuințele culturale ale Românilor din celelalte țări, în care soarta ne-a împărțit, și o conviețuire pașnică și deamnă, cu celelalte neamuri din mult iubită noastră patrie.

Sau cum l-a definit cu atâta pricepere și cu atâta claritate zilele trecute unul din cei mai aleși fruntași ai noștri:

„Întăriți prin cultură și bunăstare, sub paza și în marginile legilor patriei noastre comune în bună conviețuire cu concetățenii

Leményi și Gavrilă Precup. La gară comitetul a fost primit de o frumoasă delegație a Românilor din Dej, în frunte cu noul canonic Ioan Welle și protopresbiterul gr.-or. Teod. Herman, și de comitetul tinerilor însărcinați cu încuvișorarea oaspeților. Canonicul Welle salută, în numele culturii românești, comitetul, urându-i bun venit și succese și la munca de acum. Întimpinării bineșimțite răspunde Andreiu Barseanu, accentuând, că Asociațiunea vine să-și țină aci adunarea, ca și în plaiurile acestea să se răspândească cultura și literatura în sinul poporului românesc.

Sara de cunoștință.

În aceeași zi la oarele 8 sara avu loc în hotelul „Ungaria” și îndatinata convenire pentru cunoștință, la care au luat parte comitetul central, aproape întreaga societatea românească din Dej, și mai multe sute de oaspeți, cari grăbiseră la aceste serbări, din toate colțurile locuite de Români, petrecându-și, fără toaste, în cea mai bună dispoziție până câtră mezul nopții.

Oaspeții Dejului.

Din numărul cel mare al oaspeților adunați cu această ocaziune sărbătorească din cele mai îndepărtate locuri, am observat următoarele persoane și familii distinse:

Dr. Candin David adv., Văd. Dna Ana Filip (Abrud); Elisen Moga preot (Apahida); Dr. Ștefan C. Pop deputat dietal cu dna (Arad); Dr. Iuliu Chitul medic, Dr. Aurel Inga adv., Dr. Oct. Pavelea adv. (Beclean); Dr. O. Hetcon prof. gimn. (Beiuș); Vasile Bungardean preot (Bileag); George Stanciu protopop gr.-cat. cu familia, Grigore Pletos protopresbiter cu familia. Dr. Gavrilă Tripon adv. cu familia, Dr. Iulian Pop adv., Dr. V. Onișor adv. cu familia, Dr. Al. German medic,

I. Corbu și T. A. Bogdan inv. (Bistrița); Ioan F. Negruț director preparandial, și fam., Gavril Precup prof. cu fam., Dr. Ioan Rațiu prof. gimn și Vas. Suciu prefectul tipografiei (Blaj); Nic. David director de bancă și fam. (Bucium-șasa); Dr. Tit Babeș adv. cu Dna (Budapesta); Dionisiu Vaida preot cu Dna (Căteâu); Florian Cocian avocat cu familia (Cebul Silvaniei), Gavrilă Marțian preot cu Dna (Cheșeu); Alexandru Sighiartău preot (Ciceu-Poeni); Dr. Elie Dăianu protopop, Dr. Amos Frâncu adv., Dr. Victor Poruțiu adv., Dr. Pordea adv. (Cluj); Gav. Muste preot cu Dna (Coroieni); Dr. Nic. Șerban deputat dietal (Făgăraș); Dr. Pavei Roșca (Fizeș); Basiliu Hopârtean preot (Gădălin); Vaida preot (Gărbău); Ioan Nemeș judo pens., Ioan Georgiu preposit capitular, Dr. Oct. Domide canonic, Dr. Alexandru Ghețe prof. de s. teol., Iuliu Pop director de bancă cu Dna, Corn. Rusu adv. cu Dna, Ilarie Boros prof. prep. Gavril Hango spiritual instit. corect. Eugen Seleș prof. prep. (Gherla); Nic. Tincu preot (Ghirald) Dr. Sim. Tămaș adv. (Hida); Dr. Vas. Gyurko adv., Emeric Pop director de bancă (Jibou); Ioan Serbac preot cu familia (Iojip Sătmar); Vasile Muste protopop, Dr. Gavrilă Buzura adv., Dr. Ioan Oltean adv. Dr. Valer Muste medic (Lăpușul ung.), Dr. Victor Pop adv. (Ileana mare); Teofil Moldovan preot (Ineu); Ioan Bozga preot (Larga), Dr. Valer Braniste ziarist (Lagoj); Nic. Avram protopop (Mănăștur); Ioan Ciocan deputat dietal, Dr. Nicolae Drăgan prof., Alexandru Halită prof., Ioan Păcurar prof., Dr. Valer Seni prof., T. Simon prof. cu Dna, Eugen Mera prof. Dr. Alexandru Ciplea prof. (Năsăud); Dr. Rusan medic (Nocrich); I. Pop protopop (Nușfalău); Dr. Cor. Pop adv. cu fam. (Oradea-mare), I. Bena preot (Pianni-de-sus), Anton Precup adm. vicarial (Rebrișoara), Vincențiu Nemeș preot (Sănmărtinul-sărat); Iuliu Dragoș preot

(Sântejude); Dr. V. Sălăgian adv. Dr. Carol Barbu (Sătmar); Dr. A. Cabă adv. Dr. Alexandru Pop (Seini); Ioan Medan preot (Seșișca); Iuliu Popescu cassarul Albinei (Sibiu); Nic. Păsulă inv. (Șicula, Arad); Andreiu Cosma dir. de bancă, Dr. Victor Delau adv., Ioan Pop Lazar (Șimleu); Dr. Vasile Lucaciu (Șișești); Ioan Serb protopop, Dr. Aurel Nilvan adv. (Șomcuta-mare), Ioan Oltean preot (Suciul sup.); etc. etc.

Serviciul divin.

Serbările proprii s'au început în 18 Sept. cu serviciul divin în amândouă bisericile românești din Dej. În biserica gr.-cat. a servit Canonicul Ioan Welle, asistat de Anton Precup, adm. vicarial (Rebrișoara) și Ioan Serbac preot (Iojip, Sătmar). Biserica frumoasă și plină de public ales. În cursul liturghiei a cântat corul mixt al reuniunii române de cântări din Năsăud, condus de tinerul și talentatul profesor A. Bena. Iar la sfârșitul liturghiei canonicul Welle rosti o scurtă vorbire ocazională, apoi s'a oficiat un părăstas pentru odihna sufletescă a membrilor Asociațiunii decedați dela ultima adunare generală încoace.

În biserica gr.-or. a servit protopopul Teodor Herman, asistat de preoții G. Hango (Gherla), Alexandru Sighiartău (Ciceu-Poeni) și Teodor Moldovan (Dragomirești).

Sedința primă.

Adunarea generală se deschide în sala festivă a casei comitatului la oarele 10 și jumătate. La masa prezidială ocupă loc în frunte vice-președintele Asociațiunii Andreiu Barseanu, în dreapta lui, Part. Cosma, Dr. Liviu Leményi, Dr. Teodor Mihali, Octavian C. Tăslăuann, iar în stânga Nicolae Ivan, Ioan F. Negruțiu, Gavril Precup și Grigorie Pletos.

noștri de alt neam. dar totodată în strânsă și neîncetată legătură sufletescă cu frații noștri de un sânge, de sub alte stăpâniri, vrem, — mai mult: suntem firm decisi, ca sub ori-ce împrejurări și împotriva tuturor piedecilor firești sau meșteșugite, ce vom afla în calea noastră, să ne trăim și mai departe viața noastră românească pe aceste plaiuri și în aceste vălcele îngrășate cu mult sânge românesc și rămase nouă scumpă moștenire dela moșii și strămoșii noștri! Iar în realizarea acestui ideal avem aceea credință tare, pe care ni-o dă simțul puterii noastre de viață și de rezistență națională.”

Ce poate fi mai firesc ca acest ideal, ce dorință mai legitimă poate avea un popor, decât de a trăi mai departe, în bună înțelegere cu celelalte popoare, cu însușirile ce i-lea dat Dumnezeu, și căutând a dezvoltă tot mai mult aceste însușiri, ca astfel să-și zidească și el partea sa din edificiul măreț al culturii omenestii?...

Și cu toate acestea, câte piedeci trebuie să învingem zi de zi, ca să ne putem apropia cu un pas măcar de acest firesc și legitim ideal; cu câtă bănuială sânt privite de mulțea sfertările noastre de înaintare economică și culturală chiar din partea factorilor, dela cari am fi îndreptățiți a aștepta bunăvoință și mână de ajutor!

Marele scriitor și bărbat de stat, baronul Iosif Eötvös asemănase prin anii 60, la o adunare culturală a compatrioților noștri

Sași, năzuințele de înaintare culturală ale popoarelor din patrie cu o întrecere de a urecă un munte. „Acela va fi învingător”, zise marele bărbat, „care va ajunge mai întâi pe culmea muntelui!”

Deși abia scăpat din lanțurile iobăgiei și în urma vitregității timpurilor, rămas tare înapoi față cu celelalte neamuri conlocuitoare, poporul nostru a pornit cu toată inima la această nobilă luptă de întrecere. Cu răvna omului dornic de a dovedi ce poate, el apucă cu bărbăție pe munte în sus și cine știe unde ar fi el acum, dacă nu i-s'ar fi aruncat mereu buturugi în cale și dacă ar fi fost dreaptă!

În loc de a fi încunjuțați și sprijiniți însă în năzuințele noastre spre crearea unei culturi naționale române, de câteori suntem siliți din nenorocire, a auzi obiecțiunile cele mai ciudate, futrunirile cele mai revoltătoare?

Până și legitimitatea idealului nostru a ajuns să ni-se discute din unele părți.

Ce? — auzim zicându-ne adeseori, Sunteți voi oare îndreptățiți a avea o cultură a voastră proprie în această patrie? Nu cumva năzuințele voastre culturale stau în contradicție cu interesele patriei comune? Și chiar dacă ați avea dreptul la o cultură națională, sunteți voi în stare a crea o asemenea cultură? Produș-ați voi ceva de valoare în această privință până acum, ca să puteți avea vre-o nădejde în îndeplinirea

Iată afâtea întrebări, care ni-se pun aproape în fiecare zi și cu al căror răspuns merită să ne ocupăm câteva clipe, dacă nu spre lămurirea altora, cel puțin pentru o mai bună înțelegere din partea noastră.

*

Dreptul de a aspira la o cultură națională proprie este unul din drepturile naturale cele mai de căpetenie ale unui popor. El se poate asemăna cu dreptul individului la viață, la partea sa de aer și de lumină. Și precum individul, amenințat în existența sa, are dreptul a se apăra din toate puterile sale, dând din mâni și din picioare, tot astfel un popor, a cărui viață culturală este atacată, e îndreptățit a folosi toate mijloacele, ce-i stau la îndemână, pentru apărarea criteriilor acestei vieți: a limbii sale strămoșești, a tradițiilor și a obiceiurilor sale, a portului, cântecelor și jocurilor, a religiei și a literaturii naționale.

A nu recunoaște acest drept, ar însemna a proclama ca principiu războiul de exterminare între oameni, a da pe cel mai slab pradă celui mai puternic, a pune pe tron tirania, a aduce pe om iarăș la starea fiarelor sălbatice.

Și tocmai pentru a feri societatea omenescă de asemenea situații primejdioase, statele organizate din timpurile mai nouă, compuse din mai multe naționalități, au adus

Brașiște (*Drapelul*), Dr. Ioan Rațiu (*Unirea*), Ioan Schiopul (*Tribuna*), T. A. Bugdan (*Gazeta Transilvaniei*) și I. P. Lazar (*Gazeta de Dumineca*).

Autoritățile sunt reprezentate prin contele Bethlen Balázs, comite suprem, Bándy George vice-comite, și Eugen Hovsuy primarul orașului Dej.

Sala comitatului arhiplină de lume românească aleasa, între care foarte multe dame, iar în galerii foarte mulți țărani din loc și din jur.

Ședința o deschide vice-președintele Andreiu Bârseanu prin un discurs magistral ce-l publicăm la alt loc în întregime. Discursul a fost ascultat cu multă atenție de toți cei de față, căci în el se spuneau toate dorințele și aspirațiile neamului românesc din această țară.

Apoi iea cuvântul deputatul Dr. Teodor Mihali, care în numele său, al inteligenței române și al poporului român din Dej și din comitatul Soinoc-Doboca, salută comitetul central, și-i dorește lucrare rodnică pentru cauza sfântă și mare a culturii noastre naționale.

În numele Asociației dela Arad, salută adunarea deputatul Șt. C. Pop, al cărui discurs plin de entuziasm a fost des întrerupt de aplauzele publicului însuflețit.

După acestea se trece la înscrierea delegaților prezenți ai despărțămintelor.

Raportul general al comitetului central se consideră citit.

Se aleg apoi comisiunile îndatinate.

Comisiunea pentru raportul general: Dr. Vasile Lucaciu, Dr. V. Brașiște, Dr. E. Dăianu, Dr. Ioan Rațiu, Dr. Ioan Vaida.

Comisiunea financiară: Dr. T. Mihali, Dr. Gavrilă Tripon, Andreiu Cosma, Florian Corian, Iuliu Pop.

Teodor Herman, Dr. Liviu Micșa, Dr. Vasile Moldovan, Simion Russu, Dr. Iosif Boca.

Comisiunea de candidare: Dr. Ștefan Pop, Dr. I. Kerekes, Dr. Gavrilă Buzura, Dr. V. Onișor, Gavrilă Hango.

După prezentarea propunerilor lui I. Mihaiu din Sibiu, privitoare la înființarea unei școli agronomice, și a lui I. Corbu din Bistrița privitoare la editarea unei cărți de cuprins enciclopedic pentru popor, cari amândouă se dau comitetului pentru cenzurarea raportului general, — urmează conferința protopopului Dr. Elie Dăianu despre *Vasile L. Baron Pop*, al doilea președinte al Asociației.

Frumoasa Conferință, în care se aduc multe lucruri noi despre acest mare fiu al neamului, a fost citită, și publicul a ascultat-o cu atenția cuvenită.

Sfârșindu-se conferința, ședința se ridică la oarele 12 și jumătate.

Banchetul.

La ora 1 p. m. publicul s'a intrunit la banchet în restaurantul hotelului „Ungaria”, la care au luat parte proste 300 persoane. Dintre reprezentanții autorităților au participat: Contele Bethlen Balázs cu secretarul Horváth, Coloman Koller președintele tribunalului, Eugeniu Hovsuy primarul orașului, și Ioan Laczkovits, procurorul de stat.

Șirul toastelor l-a deschis vice-președintele Andreiu Bârseanu, vorbind pentru Maiestatea Sa Regele; au mai toastat apoi Teodor Herman pentru comitetul central; Dr. Teodor Mihali pentru comitele suprem și soții săi; Contele Bethlen pentru pace, concordie și mai ales pentru damele de față; Nic. Ivan pentru fruntașii vieții publice de stat, pentru fruntașii din Dej și directorul despărțământului; Dr. Ioan Kerekes pentru

baspești prezenți; Dr. L. Micșa pentru țărânul român; Dr. G. Tripon pentru sexul frumos; și de încheiere iarăș A. Bârseanu, pentru președintele Asociației Iosif Sterea Șuluțiu, căruia, fiindcă din cauza bătrănelor n-a putut fi de față, i-se trimite o telegramă omagială.

Conferința agronomică.

La oarele 3 și jumătate Aurel Cosciuc, conferențiarul agronomic al Asociației a ținut, în sala teatrului cinematografic „Uranus”, o conferință pentru popor, despre cultivarea pământului, la care au fost prezenți un număr mare de intelectuali și țărani din partea locului.

Teatru.

Seara s'a dat o reprezentare teatrală succasă în sala festivă a comitatului, cu următoarele trei piese: 1. *Petru ochii lumii*, comedie în 2 acte de Labiche; 2. *Jertfa*, dramă într'un act de I. G. Miclescu; și 3. *O soacră*, farsă într'un act de I. L. Caragiale. (Va urma).

— Răspuns Părintelui Bunea.

La ceea ce mi-le adresează Părintele Bunea în nrul 38 al „Unirii” reflectez următoarele:

Niciodată nu vorbesc și nu scriu despre lucruri, pe cari nu le cunosc. Când am pomenit de Sibiu și Brașov am fost conștiu, de ce fac. N-am tras la îndoială hărnicia și bunăvoința cateheților de acolo și nici nu am afirmat, că nu ar țineă orele regulat. Am zis: „...în aceste locuri avem lipsă mare de cateheți, cari să poată stă de elevii greco-catolici”. Eu cred, că nu-i destul să ținem numai orele de religie, ci trebuie să dezvoltăm și în afară o activitate intensivă, dară vrem ca instrucția catehetică să aducă

popor dreptul la viața sufletească proprie, conform însușirilor și dispozițiilor sale, moștenite din moși, strămoși.

Acolo, unde aceste legi se respectă, popoarele se simt fericite și statul înaintază văzând cu ochii; îndată-ce însă volnicia se ridică peste legi, amenințând dreptul altora la viața sufletească, bunăînțelegere dintre cetățeni dispăre spre răul totalității.

Dar năzuința fiecărui popor la crearea unei culturi naționale nu este numai un drept, ci în același timp este și o datorie.

Dacă este adevărat, că menirea omului pe pământ este progresul, fiind dator fiecare individ a face un pas mai departe decât părinții săi, tot astfel și menirea popoarelor nu poate fi alta decât progresul, având fiecare din ele datoria a-și perfecționa însușirile sale caracteristice și astfel a contribui la înaintarea obștească a omenirii, sau cu alte cuvinte: a promova cultura generală prin desăvârșirea culturi sale naționale.

Năzuința aceasta generală a popoarelor spre dezvoltarea culturii naționale o pretinde însași legea progresului omenirii, care nu suferă nici o stavilă, și adeseori observăm, că chiar și popoarele cele mai apăsate politicește, dau semne de o puternică viață culturală, așa încât nu există putere omenescă, care să le poată zădărnici zborul lor spre înaintare. Astfel poporul polon, deși șters de pe harta Europei politicește și împărțit la trei mari împărății, totuși a produs

în timpurile mai nouă pe un Mickiewicz, pe un Kraszewski, pe un Lelevel și pe un Sienkiewicz, ca să nu vorbesc, decât numai despre scriitorii.

Supunându-se acestei legi a progresului și urmând exemplul popoarelor mai înaintate, poporul nostru din această patrie, ajuns la conștiința de sine, deasemenea se nizuie a-și crea o cultură națională, studiindu-și și prețuindu-și tot mai mult limba strămoșească, cercetându-și trecutul său, observându-și datinile și obiceiurile, și peste tot căutând „să-și lumineze mintea cu învățăturile”, după îndemnul dascălului de odinioară dela Arad, Dimitrie Țichindeal.

Vătămata oare poporul nostru, urmând astfel, cât de puțin interesele altor neamuri sau numai și-a făcut datoria către sine însuși? Atinsa el cât de cât, prin cultivarea însușirilor sale caracteristice și prin năzuințele sale de înaintare economică, interesele patriei comune, sau din potrivă a contribuit și contribuie la întărirea ei?

Răspunsul la aceste întrebări cred, că reese de sine pentru fiecare om nepreocupat.

Lucrarea noastră pentru înaintarea culturală în souz național nu este o acțiune agresivă, ci dimpotrivă o acțiune de conservare proprie, în cel mai strict înțeles al cuvântului, iar din punct de vedere al totalității cetățenilor ea nu poate fi privită decât ca salutară, având în vedere, că binele totalității se razimă pe binele părților constitutive.

Lucrând pentru înaintarea culturală și economică a poporului nostru, noi lucrăm pentru binele patriei întregi și astfel am avea tot dreptul să așteptăm, ca lucrarea noastră să fie prețuită după cuviință și sprijinită, în loc de a fi privită cu ochi răi și stânjinită.

În toată acțiunea noastră culturală și economică devisa noastră a fost și este: *Popoară fericite, în patrie fericită!* — o dorință nutrită adânc în piepturile noastre, noastre, a cărei împlinire am vol să urmeze cât de curând.

*

Se pune însă mai departe, cum am văzut, întrebarea, dacă avem în noi puterea de a crea o cultură națională și dacă am dat dovezi în această privință până acum, dovezi cari să ne îndreptățescă a hrăni oarecare nădejde pentru viitor?

Spre a putea răspunde la această întrebare, n-avem decât să aruncăm o privire oricât de fugitivă, asupra trecutului sbuciumat al neamului din care facem parte.

În timpurile vechi ale mișcării popoarelor și în timpurile dintâi ale domniei feudale manifestările culturale ale poporului nostru, ca ale tuturor popoarelor asuprite nu puteau fi decât de tot restrânse. Literatura noastră națională la începuturile de chindisuri, cu care femeile române își vor fi împodobit vestmintele, și la crestăturile,

roade. Noi n-avem să pregătim numai pentru examene, ci și pentru viață! Nu mă explic mai pe larg, deoarece dela aceasta mă dispensează articolul prim din Nr. 38 al „Unirii“.

Cateheții noștri din Sibiu și Brașov — pe lângă toată bunăvoința — nu pot stă de elevi, așa după cum am înțeles eu aceasta. Iată de ce: Catehetul din Sibiu e preotul unei parohii cu 2260 suflete, e protopopul unui district cu 32 parohii și tot atâtea filii, cari au laolaltă 19323 suflete și 17 școli. (Iau datele din șematizmul din urmă). Tot acel catehet e ocupat și la Asociațiune. Celce are atâtea pe capul său, nu poate stă, cum să cuvine, și de catehizațiunea număratoarei tinerimi deacolo. Aceasta va trebui s'o admită orice om, care caută în fondul lucrurilor și nu să mulțamește, să privească numai suprafața lor. Doar om e și el!

Fiindcă mă pot pomeni și dela Brașov cu niște săgeți ca dela Sibiu, mă ocup aci și cu Brașovul. — În Brașov catehizează parohul din Tohanul-vechiu. Îl cunosc de un om zelos și conștientos, dar depărtarea și ocupațiunea din matre nu-i pot da răgaz și prilej, cât ar trebui pentru oficiul de catehet.

Mă va întreba însă cineva, că pentru cine să se înființeze parohie gr-cat. în Brașov și cu ce mijloace? Răspund: Fericitul Ep. Bob a înființat parohia Clujului, când erau acolo mai puțin de 100 suflete, și azi sunt peste 4000. Mijloacele se vor găsi, numai voie să fie! Trebuie să luăm în considerare, că Brașovul e oraș comercial, care atrage la sine multime mare de oameni și așa a atras și va atrage și greco-catolici. Ne având acolo parohie și biserică, pe aceea îi pierdem!

Părerea mea e — cu toată lecția ce mi-o dă păr. Buna — că biserica noastră ar trebui să pună mai mare pond pe creșterea tinerimii dela școlile medii străine. Unde parohul e și protopop, nu cred, că e în

interesul bisericii, să se lase în sarcina lui și catehizația, mai cu seamă dacă parohia e mare și protopopiatul estins. Cred, că de această părere au fost și greco-orientalii, când au sistemizat posturi de cateheți în Cluj, Făgăraș, Sibiu și în alte locuri. Pentru împlinirea unui oficiu nu-i destul priceperca și bunăvoința, ci trebuie și timp.

Când am scris m-am gândit nu la aceea ce vor zice cei interesați, ci singur numai la interesul bisericii și al neamului. Dacă — fără să vreau — aș fi jignit pe cineva pe nedreptul, mă rog de iertare.

Făgăraș la 18 Sept. 1910.

Octavian Popa.

ANUARE.

(Continuare).

Nășand.

Gimnaziul: Anuarul are un scurt dar potrivit studiu despre cuvintele compuse, scris de Dr. Nicolae Drăgan, și o dizertație comemorativă despre Szechenyi.

Profesori a avut gimnaziul 16. Școlari au fost 281, gr-cat. 207, gr-or. 67, izr. 8 etc. Cei mai mulți au fost copii de plugar (125), apoi preot (58), învățător (26) etc.

Ajutoarele date studenților sunt neluseminate. Suma tuturor stipendiilor face 740 cor. iar a ajutoarelor (înțelegând aci și masa studenților) 1035 cor. La masa studenților de abia 5 au avut prânzul preste întreg anul, pentru care s'a plătit 15 cor. de elev. Preste tot ajutorarea studențimii e din lipsa de fonduri și mijloace tare restrânsă. Colecțiunile gimnaziului încă nu arată mare spor. Astfel pentru biblioteca profesorală nu s'a cumpărat aproape nimic, pentru a tinerimii tot așa. Cele câteva donate pe apucate nu înseamnă nimica. Tot aceasta trebuie să o

zicem și despre muzeul pentru științele naturale și alte muzee. Lipsa și sărăcia strigă din toate unghiurile și azi mâne vom vedea cum va trebui să alerge gimnaziul la stat după ajutoare. Așa a ajuns acest odată bogat gimnaz să vegeteze și așa se răzbună micimea de suflet, lipsa de prevedere și îngâmfarea acelora, cari s'au gândit mai bine la un gimnaz fundațional, decât la unul confesional. Și bunu-i Dumnezeu, dacă azi mâne nu vom vedea și pe cutare Herșcovits figurând printre membrii corpului profesoral...

(va urma).

Nr. 27—1910.

CONVOCARE.

Onorații membri ai „Reuniunii de misiuni sfinte a preoților din Arhidieceza gr-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș“ sunt invitați la adunarea generală a Reuniunii, care în vîrtutea §-lui 11 din statute, o convocăm pe 29 Septembrie orele 10 a. m., 1910, la Blaj, în Seminarul teologic.

Programul adunării e următorul:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul general al secretarului.
3. Raportul casarului.
4. Exmiterea comisiunilor pentru examinarea rapoartelor.
5. Eventuale propuneri.
6. Inchiderea adunării.

Blaj, din ședința comitetului „Reuniunii de misiuni sfinte a preoților din Arhidieceza gr-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș“ ținută în 15 Septembrie 1910.

Dr. Isidor Marcu,
prezident.

cu care păstorii Români, atunci, ca și acum, trebuie că-și infrumșeau bățele lor; viața bisericească, la rugăciunile, pe cari cei vecinic amenințați și asupriți le înălțau lui Dumnezeu în bisericuțele lor de lemn, împodobite cu câte o icoană primitivă, ca să-l apere de năcazuri, ocrotindu-i cu brațul său atotputernic. În fruntea obștei dintr'un sat sau dintr'un cătun se află câte un bătrân mai cu vază, care potolia certele în mod patriarhal, „după obiceiul vechiu al pământului“, scris în conștiința omului neprihănit de păcatele timpurilor noastre și păstrat cu sfințenie din neam în neam; iar căpetenia locuitorilor dintr'o vale sau dintr'un ținut, dintr'o „țară“ întreagă, cum se zicea și se mai zice și astăzi, eră câte un cneaz sau câte un voevod care povățuia întreg poporul din acea parte de loc și la caz de lipsă se punea în fruntea lui trăgându-și paloșul din teacă și luându-și arcul pe umere, ca să-și apere „sărăcia și nevoile și neamul“.

Acesta este timpul, când s'a plămădit dulcea noastră limbă strămoșească, dovada cea mai limpede a originii noastre, când a început a răsuna mai întâiu doina străbună, plină de atâta jale și atâta duiosie, când au început a se lăuda în cântece bătrânești faptele vitejilor, cari își puneau viața pentru binele obștesc, când s'au urzit legendele despre Cetatea Devei, despre Radu Negru și despre Dragoș Vodă, când au răsărit minunatele povești despre Făt frumos și Ileana Cosânzeana, despre Smei și despre Bălauri,

povești în care noua credință creștină a început a se amesteca cu miturile rămase din anticitate.

Dar mai târziu, când mișcarea religioasă, pornită de dascălul-martir din Praga și cu un veac după aceea de îndrăznețul reformator din Wittenberg încep să zguduie aproape întreagă Europa, amenințând vechia biserică romană cu totală nimicire, Românii se știură înzestră cu o întreagă literatură bisericească, tot așa de vechie și aproape tot așa de bogată ca a popoarelor împrejmuitoare. Și dacă această înzestrare s'a făcut la început în mare parte cu ajutorul străinilor, aceasta nu scade nici decum meritele strămoșilor noștri, deoarece ei nu au fost cu totul pasivi la această lucrare, ci partea cea mai grea a lucrării, despre care e vorba, traducerea și prelucrarea cărților bisericești au făcut-o tot ei: un diacon Coresi, împreună cu preoții Iane și Mihail din Brașov, Mihail Tordaș cu colaboratorii săi, un Simion Ștefan Vlădica Belgradului, Popa Ioan din Vinț și ceilalți contemporani ai lor, vrednici de toată lauda, ca începătorii literaturii noastre scrise.

Iar după câțiva vreme, când vântul prevestitor de rodire al Apusului încep a pătrunde și la noi, când Roma și Viena își deschiseră porțile vechilor și vestitelor lor școli și pentru tinerii noștri, iată, că produse nouă literare încep a se arăta la neamul desprețuit până acum al iobagilor din Carpați, știința începe a-și dezvolta tainele sale și

pentru dâșii: Samuil Clain, urzește cercetările sale istorice și lingvistice, Gheorghe Șincăi scrie cronică sa, în care caută să destrame trecutul încălțat al neamului nostru întreg, Petru Maior cercetează începuturile glorioase ale Românilor, pe când Paul Iorgovici își îndreaptă din nou băgarea de seamă asupra tirii limbei românești; iar doctorul Ioan Molnar caută să facă cunoscut această limbă și străinilor, dând în acelaș timp popoului său prețioase povești despre păstrarea sănătății și despre înaintarea economică, casnică și rurală.

Și în urma acestor pioneri ai culturii noastre naționale iată că se ridică o generație întreagă de tineri luminați și învățiați pentru isbânda cauzei noastre culturale, dintre cari unii, dornici de a aduce facla luminii în toate colțurile locuite de Români, trec Munții și trezesc la o nouă viață pe frații noștri din țările vecine. George Lazar deschide școala dela Sfântul Sava din București, Vasile Fabian Bob și Damaschin Bojincă se așează în Iași. Ei sunt urmași nu peste mult de bărbați ca Ioan Miorescu și Aron Florian, Gavriil Muntean și Dionisie Romano, August Treboniu Laurian și Simeon Bărnuț, deșteptătorul Bucovinei Aron Pumnul și agerul istoric Papiu Ilarianu. Aceștia și alți tovarăși de muncă ai lor au contribuit în mare parte la formarea României de azi și au cimentat pentru totdeauna legăturile sufletești între România din toate părțile.

Noutăți.

Adunarea generală a Reuniunii de misiuni sfinte, convocată pe 29 Sept. a. c., nu va fi împreună cu exerciții spirituale.

Hymen. *Natalia Bucur*, și *Dr. Ion Giurgiu* logodiți.

Convenire colegială. Absolvenții gimnaziului din Blaj din 1885 s'au întâlnit Joi, după o despărțire de 25 ani. Dintre 43 absolvenți au reparașat 11, și s'au prezentat la întâlnire 14. E interesant, că nici unul din ei nu s'a aplicat pe cariera avocațială, ci s'au făcut: 3 medici, 19 preoți (2 protopopi), 3 profesori (2 în România) 5 funcționari, 1 inginer și 1 proprietar. Au fost de față acum: *Eugen Solomon*, medic Blaj, *Ioan Bucur*, protopop Indol, *Laurențiu Petric*, medic Dobra, *Simeon Zehan*, preot Cașva, *A. C. Domșa*, contabil Blaj, *George Muntean*, protopop Comloș, *George Pop*, preot, *Mihail*, *Gregoriu Nistor*, preot Boziaș, *Ioan Bocănieiu*, preot Pui, *Iosif Arieșan*, preot Cortege, *Ștefan Banși*, medic Bucium-șasa, *Teodor Nagy*, preot Zau, *Valer Florian*, preot Racovița și *Virgil Codarcea*, preot Șermaș. Dimineața 5 preoți și 1 diacon au celebrat o sf. liturgie în biserica catedrală în amintirea profesorilor și colegilor morți, s'au prezentat apoi Escel. Sale Mitropolitului, care i-a primit foarte afabil, le-a adresat o cuvântare însuflețitoare și la despărțire le-a dăruit câte o iconiță a sf. Chrisostom. De la Mitropolitul au vizitat pe Directorul gimnazial și pe foștii profesori din cl. VIII. rămași în viață: canonicii *Iosif Hossu*, *Dr. Victor Szmigelski* și *Ales. Uilacan*, apoi profesorii *Silv. Nestor* și *Aron Papiu*. La ora 1 au luat masa comună în prânzitorul Seminarial, iar la 3 au mers în grădina din Veza unde

s'au fotografiat și aranjat o petrecere prietenească „ca la maiial.“ Tot cu acest prilej au colectat între ei 110 cor. spre a ridica o cruce pe groapa fostului profesor de clasa VIII. *Niculae Popescu*, și s'au despărțit cu prieteneasca salutare de a vedea după 5 ani.

Două cărți folositoare. *Dr. Iosif Pop*, jude pens. al curiei reg. ung. a publicat un prețios studiu sub titlul *Conceptul juridic de naționalitate în Ungaria. — Românii și Dacoromânismul.* — Importanța acestui studiu politic se ridică prin poziția socială a autorului și prin îndelungata sa experiență pe terenul juridic, ceea ce face ca concluziunile sale să câștige în temeinicia lor. E necesar a însemna aici că apariția acestui studiu a ridicat furtună în ziaristica magiară. — Costă 2 cor. — *Dr. Vasile Bianu*, medic în Buzău, originar dela noi a publicat sub titlul *Dictionarul sănătății*, un volum de peste 800 pag. împodobit cu numeroase ilustrațiuni, în care se dau prețioase sfaturi asupra corpului omenesc și organelor lui, felurite boale, accidente și epidemii, recomandă ajutoarele de urgență în caz de nenorocire, medicamentele pansamentele și alimentele de prima necesitate și vorbește pe lung despre igiena în general și particular. Voluminoasa scriere a *dr. Bianu*, aranjată în ordine alfabetică, poate fi de cea mai mare utilitate fiecui, ales institutelor și corporațiunilor, având preferință, că e scrisă pe înțelesul tuturor, — o recomandăm cu toată căldura. Costă 14 cor.

Societatea de lectură a studenților din Blaj, s'a constituit în 15 a. l. c. în prezența *M. O. D. Director Dr. Chețianu* și a *M. O. D. prof. conducător Dr. Ioan Rațiu* — alegând prezident al societății pe studentul în cl. VIII gimnazială: *Ariton Pescariu*, secretar: *Ioan Pop*, cl. VIII. bibliotecar: *S. Smigelschi*, cl. VIII. controlor: *Alexandru Precup*, cl. VIII. notar: *V. Desmirean*, cl. VII. vice-bibliotecar: *Șt. Pantea* cl. VII. casșar: *Isaia Popa*, cl. VII. Membrii în comisia cenzurătoare: din cl. VIII. *Ovidiu Hulea*, *Lazar Isaic* și *Arou Demian*. din cl. VII: *Teodor Mureșan*, *Gregoriu Geaflea* și *Traian Popa*. — Deje Dumnezeu, spor la muncă!

Necrolog. † *Isail Precup*, notar în penziune în Piatra, împărțit cu S. Taine și-a dat bunul și blândul său suflet în mâinile Creatorului în 21 l. c. la 4 oare p. m. în al 80-lea an al vieții sale laborioasă. Esprimăm condolențele noastre jalnicei familii.

— † *Mateiu Florea*, paroh greco-catolic, în Iași. Vic. Făgăraș în mod repentin și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului, Marți în 20 Septembrie n. dimineața la oarele 3. în anul al 59-lea al vieții și 31-lea al preoției și fericitei sale căsătorii, lăsând în adâncă jale numeroasă familie, consangeni și parohieni.

— † *Ioan Rusu*, meseriaș în Blaj, după grele suferințe a încetat din viață Joi în 22 Sept. n. 1910 în al 56-lea an al vieții.

— † *Victor Agrișian*, învățător gr.-cat. român după scurte dar grele suferințe și-a dat blândul său suflet în mâinile Creatorului în 3 Septembrie st. n. a. c. în frageda etate de 23 ani.

Muschong. Băile Buziaș Phönix apă minerală de Buziaș SCUTITĂ DE BACTERII

apă minerală naturală

RECREAZĂ-VINDECĂ. RECREAZĂ-VINDECĂ

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă.

Recomandată de medici.

Depositul principal e la Gelb I. Blaj.

(36) 28 - 7

Iar când lanțurile iobăgiei căzură și de pe brațele noastre, când puturăm răsuflă și noi mai liber, după atâtea veacuri de suferință, cu câtă râvnă îmbrățișă poporul nostru din această patrie toate formele culturii moderne, adoptându-le după geniul său și după trebuințele sale, și căutând astfel printr'o activitate încordată, să ajungă popoarele, care, mai favorizate de împrejurări, apucaseră mult înainte pe calea desfășurată a progresului! Prin școli și prin întocmiri bisericesti, prin presă și teatru, prin însoțiri culturale și economice se năzuim să umplem lacunele, rămase în cultura noastră în urma împrejurărilor grele din trecut și să dăm omenimei aceea, ce-i suntem datori în urma însușirilor cu cari ne-a înzestrat Dumnezeu.

Nu este mult aceea ce am făcut până acum; dar chiar puținul acesta, ce l-am putut face, cu toate piedecile ce ne-au stat și în parte ne mai stau încă în cale, dovedește, că este duh în noi, „est Deus in nobis“, și că n'a fost cu totul lipsită de temei aprecierea geografului german *W. Hoffmann* asupra însușirilor poporului nostru, când a zis pe la mijlocul veacului trecut în cartea sa „Beschreibung der Erde“ (Descrierea pământului) următoarele cuvinte: „Din această amestecătură, din care își trage poporul român originea sa, se dezvoltă capete, ce-s clasice și s'ar putea folosi de modele la gemme, — capete, care și în lăuntru ascund, ceeace arată pe din afară. Căci o putere

de pricepere mai repede, o minte mai clară, o agerime mai mare, împreună cu îndemnare în purtare, cum o întâlnești uneori și la Românul cel mai de rând, nu vei găsi nicăirea. Acest popor, unit și cultivat până la gradul suprem a civilizațiunii, ar fi vrednic a stă în capul culturii spirituale a neamului omenesc. Mai adauge, ca să nu mai lipsească nimica, că și limba lui este atât de sonoră și bogată, încât s'ar potrive de minune pentru cel mai cultivat popor de pe fața pământului.“

Chiar dacă poporul nostru ar avea numai o parte din însușirile amintite cu atâta laudă de învățatul german, totuș ar fi pe deplin îndreptățit a aspira la o cultură națională și ar face o crimă față de sine însuș, dacă nu și-ar da toate silintele, ca să-și folosească însușirile, cu care l-a dăruit Dumnezeu.

Iar rezultatele obținute până acum printr'o activitate de ceva preste o jumătate de veac pe terenul bisericesc și școlar, artistic, social și economic, ori cât de modeste ar fi ele, sunt o dovadă limpede, că poporul nostru este capabil a crea o cultură proprie a sa.

Prin urmare nu putem renunța cu nici un preț la urmărirea idealului nostru cultural național, ori câte greutateți am avea de învins. O astfel de renunțare ar fi identică cu o sinucidere, care nu o poate pretinde nimeni dela noi.

Dimpotrivă așteptăm, că pe viitor, recunoscându-se pe deplin îndreptățirea năzuințelor noastre, să ni-se lase libere toate căile, ce conduc la înfăptuirea idealului nostru: pe terenul bisericesc, al învățământului, social și economic, ca astfel să-i putem da patriei

noastre mult iubite aceea, ce am fi în stare să-i dăm în urma însușirilor noastre etnice.

Și aceasta nu ca o concesiune, nu ca o pomană, ci ca un drept elementar, care nu i-se poate denega nici unui popor.

Orice ne-ar aduce însă viitorul, datoria noastră este, să nu lășăm neîntrebuințat nici un mijloc și să nu pierdem nefolosit nici un moment pentru a ne apropia tot mai mult de ținta, pe care o urmărim.

Asociația noastră ne oferă în această privință cel mai larg teren de activitate.

Să ne dăm deci mână cu mână, cum zicea odinioară bardul național, dela moartea căruia s'au împlinit înainte cu câteva zile 20 de ani, toți câți simțim în acelaș fel, și grupându-ne sub falnicul ei stindard, să ducem mai departe cu puteri unite și fără nici o șovăire nobila luptă pentru susținerea și dezvoltarea culturii noastre naționale!

De vom ieși biruitori, vom avea mulțămirea de a fi făcut să triumfe cea mai dreaptă cauză din lume; de vom cădea, vom avea mângâierea, că n-am trădat aspirațiunile părinților, moșilor și strămoșilor noștri, și că nu ne-am acoperit de rușine față cu generațiile viitoare.

„Decât o viață moartă, mai bine o moarte vie!“ a zis acelaș cântăreț al deșteptării noastre naționale.

Punându-vă la inimă aceste memorabile cuvinte, care trebuie să ne fie un memento pentru toate timpurile, declar adunarea generală de deschisă.

Unirea bisericilor.

— Răspuns „Revistei teologice”. —
(Continuare și fine).

Cum agrăește Teodor Studitul pe papa?

„O păstorire suprem al bisericii de sub cer! ajută-ne în primejdia extremă; înlocuește pe Isus Hristos. Întinde-ne scut și apară biserica noastră Constantinopolitană; dovedește, că ești urmașul acelui papă, care mai întâi ți-a purtat numele, El cu asprime a purces în contra ereziei lui Eutiche; purcede și tu acum cu asprime în contra iconoclaștilor¹⁾. O, ascultă-ne rugarea tu, capul și principele magisteriului apostolic, pe care însuș Dumnezeu te-a ales să fi păstorul turmei cuvântătoare. Căci tu într'adevăr ești Petru, fiindcă tu pozezi și faci strălucit scaunul lui Petru, Ție ți-a zis Hristos: Sprijinește pe frații tăi. Iată aici e timpul și locul, spre a-ți deprinde drepturile, ajută-ne fiindcă ți-a dat Dumnezeu putere spre aceasta, căci de aceea ești principele nostru al tuturor²⁾.”

Și în fața acestei eclatante mărturisiri a primatului papal dl Bălan susține: „Ca să-i predisună în favorul său și a cauzei ce o apără el, (Teodor Studitul) le aduse diferite laude și îi împodobi cu epitete frumoase, dar de sigur fără să se gândească a le atribui prin aceasta vre-un primat de jurisdicție asupra bisericii³⁾. Despre astfel de primat de onoare recunoscute „in mod iperbolic⁴⁾” și cu „omagii exagerate⁵⁾” de către patriarhii orientali, pentru a menaja susceptibilitatea episcopului de Roma,⁶⁾ și pentru „a măguli⁷⁾” pe papi, „ca să îi predisună în favorul lor și a cauzei ce o apărau⁸⁾” am mai citit noi la apologeți și scriitori neuniți. Nu se unește cu firea serioasă, și cu viața sfântă a bărbaților sfinți a bisericii orientale, ca să putem presupune despre ei o astfel de purtare, de a se lingeși pe lângă papa.

De altcum socotind citatele reproduse și socotind și alte texte referitoare la primat, ale lui Teodor Studitul, polemicul serios trebuie să recunoască faptul, că sf. Teodor Studitul nu se îndoiă despre primatul papal.

Asupra lui Fotiu⁹⁾, Teofilact, Nici Cabasila etc. nu mai insistăm după ce chemarea noastră nu e să arătăm conformitatea credinții bisericii romane cu a celei neunite; nici nu e de lipsă.

Trecem la argumentele scoase din cărțile rituale ale bisericii neunite. Am relevat în broșura mea¹⁰⁾ părerea unui ortodox rus,

¹⁾ Sobornik, în fol. Moscova. 1804. La vicața sfântului Teodor Studitul în 11 Nov.

²⁾ Op. cit. la epistolele sf. Teodor Studitul, Cartea II. epist. II.

³⁾ N. Bălan în Rev. teol. Nr. 6-7 din 1909 pag. 380.

⁴⁾ Eusebie Popovici, Istoria bisericească, București, 1900, vol. I. pag. 440.

⁵⁾ Ibidem.

⁶⁾ V. Guettés, Papalitatea, pag. 108.

⁷⁾ Idem, pag. 212 și 226.

⁸⁾ N. Bălan, loco citato.

⁹⁾ De altcum cu privire la lămurirea dogmei primatului papal din cele petrecute sub Fotiu, recomand dlui Bălan să citească tractatul din „Teologia dogmatică fundamentală” a părintelui Suciu (Blaj, 1907) vol. II. pag. 259-270.

¹⁰⁾ Chestia unirii bisericilor, pag. 42.

că pentru a putea efectui unirea bisericilor „nu e lipsă nici de sinoade, nici de consfătuiri lungi, ci numai de explicări sincere scoase din cărțile noastre liturgice, cari de mii de ori mai elocvent vorbesc învățaților noștri, decât toate argumentele împrumutate dela protestanți și iansenisti¹⁾”

Ce răspuns dă la aceste dl Bălan? Răspunde, că „atributele, cu cari este împodobit Petru în cântările noastre bisericești n-au nici de cum înțelesul de a confirma pe seama marelui apostol vre-un primat de jurisdicție asupra bisericii²⁾.”

Tragem la îndoială cuvintele dlui Bălan după ce iată ce se zice în cărțile noastre liturgice despre Petru:

Petru se numește „cel mai mare și mai întâiu decât apostolii³⁾”, „verhovnicul învățăcelilor și apostolilor⁴⁾”, „voevodul apostolilor⁵⁾” etc.

Iar în 29 Iunie la Mănecat, canon, cântarea VII. zice biserica neunită către Petru: „Mai întâiu pe tine te-a pus Petru mărturisitor iubirei celei spre Hristos. Cuvântul celce știe toate, ca un Dumnezeu: Pentru aceasta și turma sa cea iubită ție ți-a încredințat⁶⁾.”

Tot în 29 Iunie la cântarea IV. din canon se zice: „De oameni vânător dumnezeesc, precum s'a făgăduit, Hristos pe tine te-a făcut, ție întâi încredințându-și turmele bisericii sale⁷⁾.”

Drept aceea îl agrăește biserica neunită pe Petru: „Punătorile de lege, păstorile și învățătorile al turmelor lui Hristos, Petre slăvite⁸⁾.”

Biserica neunită așadară crede, că lui Petru a încredințat Domnul „turmele bisericii sale.”

Iar despre urmașii lui Petru în scaun, despre papii dela Roma învață biserica neunită următoarele:

După ce biserica orientală premitte despre Petru faptul acesta: „Romei celei mai mari decât alte cetăți, tu ai fost întâiu episcop, și mărirea și lauda și bisericii întărire, Petre⁹⁾” în ziua amintirii marilor papi ca Silvestru, Clemente, Leon, etc. spune, că papa dela Roma este „următorul cinstitului Petra și îmbogătit cu scaunul cel mai de sus al celuiia¹⁰⁾”, „capul bisericii lui Hristos, celei drept credincioase¹¹⁾”, „temeiul Arhiepiscopilor¹²⁾”, etc.

¹⁾ La Russie est — elle schismatique? Par un russe orthodoxe, Paris, 1859.

²⁾ N. Bălan, în Rev. teol. Nr. 8 (1909) p. 369.

³⁾ Mineiul, 16 Ianuar, la Mănecat în canon, la conducul dela cântarea VI.

⁴⁾ Moltitvelnicul de Sibiu, 1874, pag. 446.

⁵⁾ Mineiul, 16 Ianuar, la Mănecat în Mărirea dela Sfetilnă.

⁶⁾ Mineiul tipărit în Buda, la 1805 cu binecuvântarea lui Dositeiu, Mitropolitul Ungrovlăhei, Luna Iunie, foaia 108 fața II col. II.

⁷⁾ Ibidem, foaia 107, fața I. col. I.

⁸⁾ Ibidem Luna Ianuarie, foaia 114, fața II. coala I.

⁹⁾ Mineiul lunei lui Iunie, (Buda, 1805) foia 115, fața I. col. II.

¹⁰⁾ Mineiul lunei lui Februarie, în ziua amintirii papei Leo Marele, la Mănecat, în Canon, cântarea VI.

¹¹⁾ Ibidem în stichire la Insărat.

¹²⁾ Mineiul lunei lui April, 13 April, la ziua amintirii papei Martin, Irmoa la Utrenie.

După aceste întreb pe dl Bălan: Oare cărțile rituale ale bisericii neunite nu dovedesc primatul jurisdicțional a papei dela Roma? „Oare nici de cum nu li-se poate atribui monumentelor literare ale cultului bisericii neunite „o eroare în materie de credință, cum este dogma despre primatul jurisdicțional al papilor?”¹⁾”

Dl Bălan răspunde hotărât, că în monumentele literare a cultului bisericii neunite „prin nici un cuvânt nu se spune, că apostolul Petru ar fi avut un primat de jurisdicție asupra celorlalți conapostoli și asupra bisericii întregi²⁾”, și că atributele ce se dau papilor dela Roma „nu au caracter jurisdicțional³⁾.”

Dar dacă în cărțile liturgice ale bisericii neunite nu se cuprind de fapt învățături despre primatul de jurisdicție al papilor dela Roma, atunci de ce ciontează capii bisericii neunite în edițiile mai nouă ale cărților liturgice textele referitoare la Petru și la papii dela Roma? De ce lapadă din ele textele respective?

Nu insist asupra acestor odioase coruperi ale cărților liturgice efectuate în edițiile grecești venețiene din 1884 și 1895, ci mă provoc numai la un exemplu.

În 18 Februarie biserica orientală serbează amintirea papei Leo, drept ce în aceasta zi în prima stilure a Ineratului astfel agrăește biserica orientală pe papa Romei Leo Marele:

„Ce te vom numi pe tine de Dumnezeu insuflăte; Capul bisericii lui Hristos celei dreptcredincioase, ochiul bunei credințe, care arătat vede cu inima cugetarea cea Duhovnicească, izvorând tuturor marginilor cuvântul vieții. Mahrama cea de Dumnezeu însemnată a credinții celei drepte: Roagă-te să ne mântuească sufletele noastre.”

Întrebăm pe dl Bălan: de ce a dispărut dela un timp încoace din edițiile grecești cuvintele: „Capul bisericii lui Hristos celei dreptcredincioase⁴⁾”, cari cuvinte în edițiile românești și slavone încă se mai află?

Dacă nu ar vedea biserica neunită în cărțile sale liturgice doctrina primatului papal, nu ar cuteză să se atingă cu mâni profane de textul acelora!

E trist lucru, că a ajuns biserica neunită în veacul XX-lea până acolo, încât chiar și din cărțile liturgice vrea să ștergă pe papa dela Roma, pe acel papă, pe care odinioară astfel îl agrăiau:

„Preafericitului și Preasfântului și înlocmai ingerilor întru Hristos Parintele Părintilor și stăpân a toate adevăritele apostolești biserici, ca niște robi ție înainte căzând sărutăm urmele picioarelor Măriei și Preasfinției Tale Putere și Domnie.”⁵⁾

Virgil Pop,
preot gr.-cat.

¹⁾ Revista teologică, Nr. 8. 1909, pag. 270.

²⁾ Rev. teol. Nr. 8, 1909, pag. 366

³⁾ Ibidem, pag. 369.

⁴⁾ „Κεφαλή της ορθοδόξου Εκκλησίας Χριστοί.”

⁵⁾ Pravila (tip. la Târgoviște în 1652) pag. 434, glava CCCLXLV.

Raport general

despre activitatea societății „Inocențiu Micu Clain“ An. școl. 1909—10.

(Continuare și fine).

4. *Cassa*. 1. Intrate în anul școl. 1909—10 au fost:

a) Răscumpărarea ailor 7 obligațiuni	269.99
b) S'au scos dela „Patria“ lib. Nr. 1448 și au intrat în cassă	589.—
c) Dela „Arieșana“ lib. Nr. 1528	10.—
d) Interese dela „Patria“ lib. Nr. 1448 pe an. 1910	42.32
e) Interesele dela „Arieșana“ lib. Nr. 1528 din 11/III 1909—31. XII 1909	—82
f) Ziarul cassei	1779.94
Suma totală:	2692.07

2. Eșite au fost:

a) S'au scos din Cassa și au intrat în banca „Patria“ lib. Nr. 1448	768.32
b) S'au scos din cassă și au intrat în banca „Arieșana“ lib. Nr. 1528	10.82
c) Ziarul cassei	1851.01
Suma totală:	2630.15

Dacă comparăm intratele de 2692.07 cu eșitele de 2630.15

Rămâne suma de: 61.92

Statul activ cu finea anului școlastic 1909—10 se află în următoarele:

a) În obligațiunii	670.96
b) La „Patria“ lib. Nr. 1448:	1697.54
c) La „Arieșana“ lib. Nr. 439: II	74.49
d) La „Arieșana“ lib. Nr. 1528	30.82
e) În bani gata	61.92
Suma totală:	2535.73

Fondul pentru „Monumentul lui Inoc. M. Clain“, cu finea anului școl. 1908/9 a fost de 783.04 cor. care eră depusă în următoarele libele:

a) La „Patria“ lib. Nr. 1619	739.39
b) La „Detunata“ lib. Nr. 211	43.46
c) La „Arieșana“ lib. Nr. 1160	2.19
Cu totul:	783.04

În anul curent la această sumă nu s'a adăus nimic, deci rămâne tot suma de 783.04 cor.

5. *Arhiva*. În arhivă să află: Din „Vatra familiară“ 2720 exemplare nelegate. Din „Tragedia calvarului“ de Henry Bollo, 216 exemplare nelegate și 1 exemplar legat în lux. Din „Pregătire la moarte“ trad. din Alfons Maria de Ligouri, 1 exemplar nelegat. Din „Mântuiește-ți sufletul“ de I. P. Toussaint, sunt 706 exemplare nelegate și 1 exemplar legat în lux. Din „Duch muscălesc“ de Bolanden 10 exemplare nelegate. Din „Epistole către un preot tinăr“ P. I 6 exemplare nelegate. Partea II 238 exemplare nelegate. Din „Catehismul catolic“ alui Deharbe 6 exemplare nelegate.

Apoi, traducerea românească a opului „Rafael“ de Bolanden și „Mântuiește-ți sufletul“ în manuscris.

Impurul din „Tragedia Calvarului“ și originalul francez al opului „Tragedia Calvarului“.

Originalul nemțesc al cărții „Mântuiește-ți sufletul“ și traducerea ungurească a acestei cărți.

Traducerea ungurească: Orosz szolem de Bolanden.

Se mai află toate protocoalele și toate actele, cari cuprind mersul administrativ al Societății dela început și până azi și cari sunt o icoană fidelă despre întreaga activitatea din trecut a Societății.

Mai multe coale de hârtie albă, Cuverte și hârtii de epistole oficioase, 10 pulturi pentru orchestra societății. Crete de note etc.

În scurt am prezentat starea „Societății de lectură Inocențiu Micu Clain“ în cursul anului școl. 1909—10. Am făcut tot cât s'a putut, deși poate lumea mare ne-ar cere și mai mult, dar oricum, îndrăznesc să zic, că anul acesta, ne dă cheazășia unui viitor cu mai multe scăpărări de lumină, și nădăjdum, că va veni vremea, când vom putea povesti cu sufletul mai deplin năngăiat zorile zilei de mâne.

Octavian Bugner,
președinte.

Ioan Popu,
secretar.

Bibliografie.

A apărut:

ALBUMUL BUNEA

în o minunată execuție tehnică și cu un cuprins bogat de peste 200 pagini.

E admirabilă coperta în mai multe culori, după originalul pictorului nostru **F. C. Domșa**. Urmează, numai decât la început portretul cel din urmă al canonicului Bunea în patru culori. Și alte peste 20 clișee, apoi capete artistice, suplimente, etc. Textul se împarte în următoarele mari capitole:

- I. Moartea.
- II. Jalea neamului.
- III. Funerariu
- IV. Postum.
- V. Epilog.

Este o carte vrednică de memoria marei noastre Bunea.

Se vinde în folosul ridicării unui mausoleu la grupu meritului bărbat al bisericii și neamului.

Prețul unui exemplar, pentru abonați: 6 cor., pentru neabonați 7 cor.

NOTĂ: Pentru ușurarea administrației, abonaților se trimite cu rambursă. Aceia dintre stimatei abonați, cari ar dori să nu li-se ramburseze, sunt rugați să anticipe prețul de 6 coroane + 55 bani taxă de porto și recomandare!

Comandele se pot face la

Adresa: **Albumul Bunea** — Blaj-Balázsfalva sau **Librăria semin.**

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. **Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.**

2. **Planul de învățământ și îndreptarul metodic.** pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprobat din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septembrie st. n. 1909 Nr. 6693 Balázsfalva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr-cat. — Opul întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școalele cu un învățător — 80

„ „ „ doi „ 1.20

„ „ „ trei „ 1.60

plus 20 fil. porto pentru fiecare.

La comandă să se spună apriat, că se dorește un orar pentru școala cu un învățător, ori cu mai mulți învățători — Aitcum se trimite întreaga colecția, ce costă 2.30 cor. franco.

Atragem atențiunea oficiilor protopopești și parohiale, precum și-a învățătorilor noștri din Arhidieceza de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș, dieceza Szamosújvár Gherlei, Nagyvárad—Orăzii mari și din dieceza Lugos—Lugosului asupra hotărârii conferinței Episcopesti din 7 Septembrie 1909. Nr. 6693; prin care atât **Orarul**, cât și **Planul de învățământ și Îndreptarul metodic** sunt obligatoare pentru toți.

Comande se pot face la **Tipografia Seminarială**.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa**.

Redactor respnz.: **Augustin Gruția**.

GUSTAV A. HAISER

curelar și șelar

Medgyes, Brückengasse Nr. 1.

Oferește produse din atelierul propriu: **Juguri pentru cai** schimbătoare pentru vaci și boi. **Hamuri de toate speciile** executate solid și cu pricepere. **Șela comune, Șele engleze** (Pritsche), **Chingi** ș. a.

(75) 3—3

se adresează, cine dorește a-și procura varietăți autentice de:

Pomi reditori

arbori pentru alee, plante de ornament, conifere, plante de împrejmuire, fructe cu boabe, pueți, etc.

Vite altoite

(calitate superioară)

vită europeană și americană cu și fără rădăcini. (Catalog instructiv la cerere gratuit).

FISCHER & Comp

Pomi Viticultură

P. T.

Am onoare a face cunoscut, On. public din loc și jur, că am preluat prăvălia dela Dl Atanasiu Butar din Blaj (Piață) și o voi purta mai departe sub firma

TRAIAN NOVAC.

Prăvălia mi-am mărit-o și pe lângă toate soiurile de mărfuri de spețerie, delicatose, coloniale, mare depozit în ape minerale, am introdus și mărfuri textile precum toate soiurile de **bumbacuri, arniciuri, cărpe de cap, batiste, ciorapi, ploiere, cartone, barchete, pânzării, oxforde** etc., cu un cuvânt toți articole, cari se țin de brânșa aceasta.

Cu această ocaziune preluând unii articoli cari pe viitor, nu-i mai țin, precum: *vase de porțelan, sticlărie, vase pentru flori, cămeși pentru domni, gulere, cravate și ghete, cât în-i ține depozitul, le vând cu cele mai ieftine prețuri.*

Rugându-mă pentru sprijinul D-Voastre și asigurându-vă, de serviciu prompt și solid.

Sum cu deosebită stimă:

TRAIAN NOVAC.

(76) 2-3

==== *Vânzare în mic și mare.* ====

(74) 3-3

Concurs.

„Poporul” institut de credit și economii, societate pe acții în Lugoj prin această publică Concurs pentru ocuparea:

a) unui post de funcționar cu salariu începător de 1400 coroane și

b) unui post de practicant cu salariu anual începător de 800 coroane, în rate lunare anticipative.

Absolvenții ai școlii comerciale superioare cari au praxă de bancă și posed pe lângă limba română și limbile maghiară și germană vor fi preferiți.

Ofertele provăzute cu atestat în original sau legalizate sunt de adresat direcțiunii până în 20 Septembrie a. crt. iar posturile de ocupat în 1-a Octomvrie a. crt.

Lugoj la 31 August 1910.

Direcțiunea.

A apărut: **Elemi Népiskola Értesítő könyvecské** — Indica pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto

Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj-Balázsfalva.

Loc deschis.

Jucărie de copil

este a spăla cu săpun de alui SCHICHT, că deodată și curățește și albește rufele, cruță toată truda și sfortărea.

(42) 4-5

Singurul institut de asigurare ardălean

„Transsylvania”

SIBIU

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix; asig. de zestre și asig. peșorale pe șpese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la spaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168 13
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4,571,035 51
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045 412 =
Fonduri de întemeiere și de rezervă	viață	10,847,132 =
	„	2,309,387 =

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(2) 35-52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

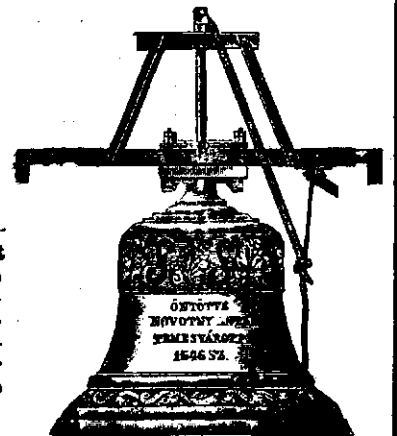
3. 35-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte. Indată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

→ clopotele gaurite ←

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 227 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ea și spre turnarea de tencu de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.